

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

**VISUALISERING AS TEGNIEK VIR DIE VERBETERING VAN
LEESBEGRIP IN DIE INTERMEDIêRE FASE BY LEERDERS WAT
LEERGESTREM EN MILIEUBENADEELD IS**

VASTI JORDAAN

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

2191465

**VISUALISERING AS TEGNIEK VIR DIE VERBETERING VAN
LEESBEGRIP IN DIE INTERMEDIÊRE FASE BY LEERERS WAT
LEERGESTREM EN MILIEUBENADEELD IS**

Skripsie voorgelê deur

VASTI JORDAAN

ter gedeeltelike vervulling van die vereistes vir die

**MAGISTER EDUCATIONIS
(OPVOEDKUNDIGE SIELKUNDE)**

in die
DEPARTEMENT ORTOPEDAGOGIEK
van die
FAKULTEIT OPVOEDKUNDE

UNIVERSITEIT PRETORIA

STUDIELEIER: PROF. DR. A.C. BOUWER

PRETORIA
2000

*“Close your eyes,” said Frederick,
as he climbed on a big stone.
“Now I send you the rays of the sun.
Do you feel how their golden glow...”
And as Frederick spoke of the sun
the four little mice
began to feel warmer.
Was it Frederick’s voice?
Was it magic?*

*“And how about the colours, Frederick?”
they asked anxiously. “Close your eyes again,”
Frederick said. And when he told them
of the blue periwinkles,
the red poppies in the yellow wheat,
and the green leaves
of the berry bush,
they saw the colours as clearly
as if they had been painted
in their minds.*

Leoni (in Mills, 1993: 6 – 7)

Vir Leon

ERKENNING

Aan die Hemelse Vader al die eer.

My opregte dank aan:

Prof. Dr. A.C. Bouwer vir uiters professionele leiding.
Personeel van die Akademiese Inligtingsdiens aan die Universiteit van Pretoria.
Die hoof, multidisiplinêre spanlede en deelnemende leerders van Transvalia Skool vir
Leerders met Epilepsie en Leergestremdheid.
Sanette, Elsje, Löre en Marknet personeel vir tegniese versorging.
My ouers en familie vir volgehoue geloof – ook in my.
Leon vir sy liefde, onselfsugtige ondersteuning en talle opofferings.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

ORIËNTERING, PROBLEEMSTELLING, DOEL VAN DIE NAVORSING, NAVORSINGSTELLING, BEGRIPSVERHELDERING, METODOLOGIE, PROGRAM VAN DIE NAVORSING

1.1	ORIËNTERING	1
1.1.1	Kognitiewe en affektiewe aspekte van leesbegrip	1
1.1.2	Die invloed van 'n benadeelde omgewing op leesbegrip	2
1.1.3	Die besondere addisionele las van leergestremdheid op leesbegrip	3
1.1.4	Die veranderende onderwysstelsel in Suid-Afrika	4
1.2	PROBLEEMSTELLING	6
1.3	DOEL VAN DIE NAVORSING	7
1.4	NAVORSINGSTELLING	7
1.5	BEGRIPSVERHELDERING	8
1.5.1	Leesbegrip	8
1.5.2	Visualisering	9
1.5.3	Leergestremdheid	9
1.5.4	Milieubenadeeldheid	10
1.5.5	Intermediêre fase	10

1.6	NAVORSINGSONTWERP	10
1.6.1	Literatuurstudie	10
1.6.2	Empiriese navorsing	11
(1)	Formatiewe ontwikkeling van die visualiseringstegniek by lees met leerders wat leergestrem is	11
(2)	Formatiewe evaluering	11
(3)	Onderhoude	11
1.7	PROGRAM VAN DIE NAVORSING	11

LEESBEGRIPPROBLEME BY DIE LEERDER WAT LEERGESTREM EN MILIEUBENADEELD IS, EN VISUALISERING AS TEGNIEK VIR VERBETERING VAN LEESBEGRIP

2.1	INLEIDING	13
2.2	LEERGESTREMDHEID	14
2.2.1	Inleiding	14
2.2.2	Definiëring van leergestremdheid	14
2.2.3	Manifestasies van leergestremdheid	15
(1)	Kognitiewe manifestasies van leergestremdheid	16
(2)	Taalmanifestasies	19
(3)	Studieprobleme	21
(4)	Sosiale en affektiewe probleme	22
2.2.4	Skolastiese akkommodering van leerders wat leergestrem is in 'n veranderende onderwysstelsel	23
2.3	DIE INVLOED VAN OMGEWINGSBEPERKINGS OP DIE LEERDER AS LESER	25
2.4	LEESBEGRIPPROBLEME	28
2.4.1	Lees	28
2.4.2	Leesbegrip	29
2.4.3	Die ontwikkeling van leesbegrip	30
2.4.4	Leesproblematiek	32
2.4.5	Leesproblematiek by die leerder wat leergestrem is	33
(1)	Inleiding	33
(2)	Leesfoute onderliggend aan leesbegrip	34
(3)	Identifisering van leesbegripproblematiek by die leerder wat leergestrem is	35

2.4.6	Leesbegripondersteuning vir leerders wat leergestrem is	35
(1)	Inleiding	35
(2)	Leesbegripondersteuningsopgawes	36
2.5	VISUALISERING AS HEELBREINBENADERING VIR LEERDERS MET LEESBELEMMERINGE	37
2.5.1	Inleiding	37
2.5.2	Teorieë oor visualisering	38
2.5.3	Onderliggende faktore by die gebruik van visualisering	40
(1)	Visualiseringsvermoëns	40
(2)	Visualisering en kognitiewe, metakognitiewe en geheueprosesse	41
(3)	Funksie van visualisering	43
2.5.4	Ander toepassings van visualisering	44
2.5.5	Rasionaal vir visualisering by leesbegrip	45
2.5.6	Visualisering vir leesbegrip by die leerder wat leergestrem is	47
2.6	SAMEVATTING	49

HOOFSTUK DRIE

FORMATIEWE ONTWIKKELING, PRAKTYKIMPLEMENTERING EN EVALUERING VAN VISUALISERING AS TEGNIEK VIR VERBETERING VAN LEESBEGRIP BY LEERDERS WAT LEERGESTREM EN MILIEUBENADEELD IS, AAN DIE HAND VAN GEVALLESTUDIES

3.1	INLEIDING	51
3.2	NAVORSINGSONTWERP	51
3.2.1	Inleiding	51
3.2.2	Ondersoekgroep	52
3.2.3	Formatiewe evaluering	53
(1)	Situasie- en behoefteverkenning	54
(2)	Intervensiesessies en deelnemende observasie	54
(3)	Semi-gestruktureerde onderhoude	55
(4)	Analisering van data	55
3.2.4	Summatiewe evaluering	55
3.2.5	Vertroubaarheid	56
(1)	Inleiding	56
(2)	Triangulasie	57
(3)	Navorser as meetinstrument	58
(4)	Aanwendbaarheid	58
(5)	Konsekwentheid	58
(6)	Neutraliteit	58
3.2.6	Etiese aspekte	59
3.3	FORMATIEWE ONTWIKKELING EN PRAKTYKIMPLEMENTERING VAN DIE VISUALISERINGSTEGNIEK VIR LEERDERS WAT LEERGESTREM EN MILIEUBENADEELD IS	59
3.3.1	Inleiding	59

3.3.2	Stappe by die onderrig van die geleide visualiseringsproses vir verbetering van leesbegrip	60
3.3.3	Samestelling en praktykimplémentering van die visualiseringstegniek vir leerders wat leergestrem en milieubenadeeld is	60
(1)	Oriëntering	60
(2)	Voortoets	61
(3)	Sessie Een	63
(4)	Sessie Twee (1998 - 10 – 13). Eksemplaar van sessieverloop	64
(5)	Sessie Drie	66
(6)	Sessie Vier	67
(7)	Sessie Vyf	67
(8)	Sessie Ses	68
(9)	Sessie Sewe	69
(10)	Sessie Agt	70
(11)	Sessie Nege	70
(12)	Sessie Tien	71
3.4	RESULTATE EN BEVINDINGE UIT DIE PRAKTYKIMPLEMENTERING	71
3.4.1	Voor- en Natoetsresultate	71
3.4.2	Kwalitatiewe observasieverslae van die leerders vir Sessies Een tot Tien	74
3.5	BESPREKING VAN RESULTATE	82
(1)	Intrapersoonlike vergelyking van leerders	82
(2)	Samevattende bevinding	85
3.6	BEPERKINGE VAN DIE NAVORSING	86
3.7	SAMEVATTING	87

HOOFSTUK VIER

SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

4.1	INLEIDING	88
4.2	VERLOOP VAN DIE NAVORSING	88
4.3	GEVOLGTREKKINGS	89
4.4	AANBEVELINGS	91
4.4.1	Aanbevelings vir die praktyk	91
4.4.2	Aanbevelings vir verdere navorsing	92
	BRONNELYS	94
	BYLAE	
Bylaag A	Uiteensetting van manifestering van leesprobleme voortspruitend uit perseptuele tekorte.	101
Bylaag B	Toestemmingsbrief aan die ouers van die leerders wat in die steekproef gebruik is.	103
Bylaag C	Historisiteitsvraelys met persoonlike gegewens soos bespreek deur die multidissiplinêre span.	104
Bylaag D	Sessies Een tot Tien soos telkens aangepas na aanleiding van deurlopende kwalitatiewe evaluering.	109
Bylaag E	Voorbeelde van konkrete leerderdeelname tydens Sessies Een tot Tien	119
Bylaag F	Voorbeelde van kwalitatiewe observasieverslae van Sessies Een tot Tien	139

LYS VAN TABELLE

Tabel 2.1	Tipiese verwerkingstrategieë van elke breinhelfte	42
Tabel 3.1	Steekproef van leerders wat deelgeneem het aan die navorsing	53
Tabel 3.2	Gesamentlike resultate van voortoetse	62
Tabel 3.3	Samevatting van respondente se voor- en natoetsresultate	72
Tabel 3.4	Samevattende observasieverslae van leerders vir Sessies Een tot Tien	75

LYS VAN FIGURE

Figuur 2.1	Kognitiewe manifestasies van leergestremdheid	16
Figuur 2.2	Skematiese voorstelling van die inligtingsverwerkingsmodel	31
Figuur 3.1	Skematiese voorstelling van die Navorsingswiel (Samestelling van sessie-inhoude)	60
Figuur 3.2	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Een	63
Figuur 3.3	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Twee	65
Figuur 3.4	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Drie	66
Figuur 3.5	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Vier	67
Figuur 3.6	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Vyf	67
Figuur 3.7	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Ses	68
Figuur 3.8	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Sewe	69
Figuur 3.9	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Agt	70
Figuur 3.10	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Nege	70
Figuur 3.11	Praktykimplémentering en kwalitatiewe evaluering van Sessie Tien	71
Figuur 3.12	Algemene observeringsgedrag van leerders tydens Sessies Een tot Tien	77

SUMMARY

Learning disability affects many learners in South Africa and its impact is exacerbated by environmental disadvantage. In a fast changing educational system within a framework of Outcomes-Based Education, where inclusion of learners from various cultures who face a wide variety of barriers to learning is a reality, the need for more accommodating teaching aids and techniques is pressing. Reading comprehension skills influence most aspects of school work, cognitively, emotionally and socially, and therefore learning support strategies to address reading difficulty are especially important.

This research focused on visualization as a metacognitive reading comprehension technique for learning support to intermediate level learners with learning disabilities who suffer environmental deprivation. The aim was to help learners to develop and utilise their cognitive skills when reading by forming a mental picture of the text that is being read. Internalization and generalization of this technique was targeted. The communicative meaning of text, rather than fluent word recognition, was emphasized.

Manifestations of learning disability, environmental deprivation, problems in reading comprehension and visualization as a "whole brain" approach to reading development were reviewed in the literature. In collaboration with a multicultural school for learners with epilepsy and learning disabilities, the visualization technique was formatively refined during ten sessions of practical implementation. Qualitative and quantitative techniques were used to assess behaviour and performance per learner. Clinical assessments verified the findings of the case studies.

Keywords:

- reading comprehension
- visualization
- learning disabilities
- environmentally deprived
- intermediate phase
- learners
- visualization technique
- reading comprehension aid technique
- mental / internal picture
- assessment
- cognitive skill